

УДК 336.1:352

Хірівський Роман,
кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького,
м. Львів, Україна;
ORCID ID [0000-0002-7299-429X](https://orcid.org/0000-0002-7299-429X)
e-mail: RomanKhirivskiy@gmail.com

Східницька Галина,
кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького,
м. Львів, Україна;
ORCID ID [0000-0003-0333-1721](https://orcid.org/0000-0003-0333-1721)
e-mail: galina_shid@ukr.net

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2025-02-98-107>

ВПЛИВ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ НА ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Вступ. Фінансова спроможність територіальних громад є визначальним чинником успішного виконання ними делегованих повноважень у межах реформи децентралізації. З розширенням автономії місцевого самоврядування та зростанням обсягу відповідальності актуалізується проблема забезпечення достатнього обсягу фінансових ресурсів. Основою дохідної частини місцевих бюджетів є надходження від місцевих податків і зборів. Проте їх ефективність значною мірою залежить від факторів, таких як кількість населення, економічна активність, географічне розташування та нормативне середовище. Вивчення цих аспектів дозволяє краще зрозуміти потенціал громад у контексті фінансової самодостатності.

Мета статті є аналіз сучасного стану та тенденцій адміністрування місцевих податків та зборів в умовах воєнного стану, а також їх ролі у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів.

Методи дослідження. Дослідження базується на використанні низки методів: теоретичного аналізу - для опрацювання літератури з питань фінансової децентралізації; нормативного аналізу - для дослідження законодавчої еволюції у сфері місцевих податків; статистичного аналізу та групування - для узагальнення даних щодо доходів громад Львівщини. Просторовий аналіз застосовано для вивчення впливу географічного чинника на податкову ефективність.

Результати дослідження. Чинне законодавство забезпечує громадам базові можливості для самостійного регулювання ставок податків у встановлених межах. Проте рівень реалізації цих повноважень є нерівномірним. Дослідження показує, що громади Львівської області демонструють різний рівень податкової ефективності. Найкращі результати спостерігаються у громадах, розташованих біля обласного центру - завдяки розвиненій інфраструктурі та економічній активності. Віддалені громади часто залежать від трансфертів. Встановлено, що більші громади мають вищий рівень організаційної спроможності для ефективного адміністрування податків. Натомість зміни у законодавстві, особливо без достатнього перехідного періоду, ускладнюють планування місцевих бюджетів.

Висновки. Формування фінансових ресурсів територіальних громад залежить як від внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Місцеві податки є ключовим джерелом доходів, однак їх ефективне адміністрування визначається такими аспектами, як розмір громади, її місцезнаходження та організаційна спроможність. Виявлено наявність значного резерву збільшення податкових надходжень, зокрема у сільських громадах. Для посилення фінансової стабільності доцільно вдосконалити адміністрування податків, розвивати кадровий потенціал громад та забезпечити передбачуваність у податковому регулюванні.

Ключові слова: реформа децентралізації, місцеві податки та збори, ресурсний потенціал територіальних громад.

Khirivskiy Roman
PhD in Economics, Associate Professor

Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyi,

THE IMPACT OF LOCAL TAXES AND FEES ON THE FORMATION OF THE RESOURCE POTENTIAL OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN LVIV REGION

Introduction. The financial capacity of territorial communities plays a crucial role in the successful execution of the powers delegated to them within the framework of decentralization reform in Ukraine. As local self-government bodies gain greater autonomy and assume expanded responsibilities, the issue of securing adequate financial resources becomes increasingly important. Local taxes and fees constitute the primary source of revenue for community budgets. However, the efficiency of generating such revenues largely depends on various determinants, including population size, level of economic activity, geographic location, and the legal and regulatory framework. A thorough examination of these factors is essential for understanding the communities' potential to achieve financial self-sufficiency.

Purpose of the Study. The purpose of this article is to analyze the theoretical and methodological foundations for the formation of financial resources in territorial communities, with particular emphasis on the role of local taxes and charges. Special attention is given to the impact of legislative changes on the fiscal capacity of communities and to the specific features of revenue generation in local budgets across Lviv region, taking into account the size and location of each community.

Research Methods. The study employs a combination of general scientific and specialized methods. Theoretical analysis was used to examine current academic literature related to fiscal decentralization and local finance. Legal and regulatory analysis allowed for the assessment of changes in tax legislation and their implications for local tax administration. Statistical methods and data grouping techniques were applied to generalize revenue indicators across communities in Lviv region. Spatial analysis was also used to identify the influence of geographic factors on the effectiveness of local tax collection.

Research Results. Current legislation provides communities with the authority to regulate local tax rates within defined boundaries, enabling a degree of financial flexibility. Nevertheless, the level of practical implementation of these powers remains uneven across regions. The findings indicate that communities within Lviv region differ significantly in terms of their ability to efficiently mobilize local tax revenues. The most favorable outcomes are observed in municipalities situated near the regional center, largely due to better infrastructure, higher business activity, and proximity to labor markets. In contrast, more remote and rural communities tend to show lower fiscal returns and greater dependence on intergovernmental transfers. It was also found that larger communities possess more developed administrative and institutional capacity, which facilitates more effective tax management. Meanwhile, abrupt or frequent changes in tax legislation-especially without adequate transitional periods-create obstacles for local budget planning.

Conclusions. The formation of financial resources within territorial communities is shaped by a complex interaction of internal and external factors. Local taxes serve as a cornerstone of community revenue generation; however, their effective administration depends on such variables as community size, geographic position, and institutional capabilities. The study reveals substantial untapped potential in terms of increasing local tax revenues, particularly in rural areas. To enhance financial sustainability, it is necessary to improve tax administration practices, strengthen the human resources of local governments, and ensure greater predictability in the tax and regulatory environment.

Keywords: decentralization reform, local taxes and fees, resource potential of territorial communities

JEL Classification: H30, H71, H72

Постановка проблеми. Системна трансформація суспільно-політичного життя та економічної системи нашої держави, що розпочалась із здобуттям нею Незалежності зумовила затяжну фінансово-економічну кризу, котра проявилася у нестабільності економічного розвитку держави та падінні рівня життя громадян. Аналіз позитивного досвіду реалізації схожих трансформаційних

процесів сусідніми державами Центрально-Східної Європи продемонстрував необхідність реформування фінансової системи держави як на центральному рівні, так і на рівні місцевого самоврядування, що проявляється у децентралізованому управлінні фінансовими ресурсами держави. Основною метою розпочатої у 2014 році реформи децентралізації (реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні), визначено створення умов щодо формування ефективної та відповідальної місцевої влади, здатної забезпечити комфортне та безпечне середовище для проживання людей по всій території України.

Фінансовим інструментом для виконання власних функцій, формування сприятливого для населення громади життєвого середовища є кошти відповідних бюджетів громад. При цьому одним із найбільш вагомих елементів фінансової спроможності громади є місцеві податки та збори.

Зростаючий, внаслідок бойових дій, дефіцит центрального бюджету знижує здатність держави до повноцінного забезпечення актуальних потреб територій, що зумовлює зростання необхідності акумуляції місцевих фінансів громадами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на відносну новизну досліджуваної тематики, на даний час існує значна кількість наукових праць, що досліджують питання місцевого оподаткування. Вагомими є напрацювання Я. Казюк, котра вводить оцінювання фінансової спроможності громад на підставі інтегрального показника, що включає одинадцять самостійних показників функціонування громад [1]. Основні регіональні особливості місцевого оподаткування в Україні проаналізовано Р. Волощуком [2]. О. Майданник та Я. Журавлем проведено порівняльно-правовий аналіз місцевих податків та зборів в Україні та закордоном [3]. Низку досліджень щодо перспективних напрямків підвищення ефективності бюджетно-податкового планування та виявлення резервів зростання податкового потенціалу територіальних громад реалізовано Т. Станкус та Ю. Крот [4].

Метою статті є аналіз сучасного стану та тенденцій адміністрування місцевих податків та зборів в умовах воєнного стану, а також їх ролі у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів.

Методи дослідження. Дослідження базується на використанні низки методів: теоретичного аналізу - для опрацювання літератури з питань фінансової децентралізації; нормативного аналізу - для дослідження законодавчої еволюції у сфері місцевих податків; статистичного аналізу та групування - для узагальнення даних щодо доходів громад Львівщини. Просторовий аналіз застосовано для вивчення впливу географічного чинника на податкову ефективність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективна і дієва система місцевого самоврядування одним із ключових елементів функціонування демократичної держави. Основним джерелом формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування є місцеві податки і збори.

Згідно конституції України, а саме - статті 143, право встановлювати місцеві податки та збори закріплюється за органами місцевого самоврядування [5]. Закон України "Про місцеве самоврядування" (п. 24 ч. 1 ст. 26), регламентує, що питання місцевих податків та зборів вирішуються виключно під час пленарних засідань сільської, селищної чи міської ради [6].

Склад доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад визначені статтями 64 та 69(1) Бюджетного кодексу України [7]. Податковий кодекс України у статті 10 (Місцеві податки) наводить перелік місцевих податків:

1. Податок на майно;

2. Єдиний податок;

До місцевих зборів належать:

1. збір за місця для паркування транспортних засобів;

2. туристичний збір [8].

Таким чином держава, поклавши на місцеві бюджети фінансування соціальних потреб населення громад, надала значні фінансові ресурси на реалізацію цих функцій.

Погодимось із думкою Я. Казюк, що підвищення ролі місцевих податків і зборів та збільшення їх частки у власних доходах місцевих бюджетів - одне з головних завдань для подальшого розвитку фінансової самостійності та спроможності місцевого самоврядування [9].

У цьому контексті метою проведеного нами дослідження є аналіз сукупного обсягу та структурних змін у загальному об'ємі адміністрованих громадами місцевих податків та зборів, їхньої ролі у доходах місцевого бюджету, а також подання пропозицій щодо зростання їх частки як чинника зростання фінансової спроможності територіальних громад.

У процесі реалізації адміністративно-територіальної реформи у Львівській області до 2021 року сформовано 73 територіальних громади, сукупною площею 22,03 тис. км² та населенням понад 2478,1 тис. осіб (станом на 01.01.2022 року). Середня площа громади становить 301,8 км², що є дещо нижчим показником відносно середнього по державі - 377,63 км². У цей же час громади Львівщини характеризуються дещо вищою щільністю населення - 112,5 осіб на км² (проти 62,2 осіб на км² загалом по Україні).

Найбільшою за площею є Яворівська територіальна громада (надалі - ТГ): 849 км², найменшими - Зимноводівська ТГ та Соکیلницька ТГ (по 34 км²). Найбільшим населенням характеризується Львівська ТГ - 777234 жителів, найменшим - Заболотцівська ТГ - 6157 жителів.

Аналіз бюджетів територіальних громад області демонструє зростання дохідної частини бюджетів усіх громад області протягом досліджуваного періоду (2021-2024 роки). Зокрема, протягом цього часу доходи загального фонду зросли у 71 із 73 громад. Середній показник зростання становив 59,58% (або 19,86% - щорічно). Найбільшим зростанням характеризувалась Сколівська ТГ (зростання у понад 2,51 рази, або - 50,46% щорічно). Падінням показників - Новокалінівська (16,13% або 5,37% щорічно) та Турківська громади (3,74% або 1,24% щорічно). Характерно, що значна частка дохідної частини бюджетів громад у 2022-2023 роках припадала на т. зв. "військове ПДФО", як значно вплинуло на структуру доходів громад та, відповідно - частку у них місцевих податків та зборів.

Як відомо, у листопаді 2023 року парламент ухвалив закон, який передбачає перенаправлення ПДФО із зарплат військових із місцевих бюджетів у держбюджет, що значно вплинуло на доходи окремих ТГ області [10]. Зокрема, динаміка зростання доходів територіальних громад Львівської області значно сповільнилась із 42,09% у 2022 році до 1,85% у 2024 році. Так, якщо у 2022 році лише у 5 ТГ зафіксовано падіння доходів бюджету, то у 2024 - у 19. Найбільше падіння (43,9%-72,1%) зафіксовано у громадах, котрі у 2022 році характеризувались дво-, три- та чотирикратним зростанням доходів (Івано-Франківська, Новояворівська, Солонківська, Великомоствська, Яворівська), що демонструє вагомість цього виду доходів у бюджетах громад. У таблиці 1 продемонстровано порівняльний аналіз щорічних темпів зростання надходжень до загального фонду ТГ області до та після перенаправлення т. зв. "військового ПДФО".

Таблиця 1

**Динаміка надходжень до загального фонду територіальних громад Львівської області
(протягом 2021-24 років)**

Територіальна громада	Річна динаміка, у %		Територіальна громада	Річна динаміка, у %		Територіальна громада	Річна динаміка, у %	
	2021-23 р.	2024 р.		2021-23 р.	2024 р.		2021-23 р.	2024 р.
Яворівська	162,18	-72,05	Гніздичівська	22,85	30,43	Красненська	17,59	27,64
Солонківська	131,76	-57,13	Куликівська	22,84	24,86	Мурованська	17,45	35,02
Новояворівська	114,42	-54,58	Славська	22,63	28,11	Миколаївська	17,36	22,60
Велико-моствська	114,05	-58,03	Бродівська	22,54	-11,31	Новояричівська	15,55	36,95
Івано-Франківська	84,12	-43,88	Жовтанецька	21,99	4,60	Комарнівська	15,40	18,78
Сколівська	59,90	14,36	Радехівська	21,94	18,21	Підкамінська	14,85	18,31
Бісковицька	59,63	-26,40	Жовківська	21,93	14,43	Лопатинська	14,33	18,90
Оброшинська	58,80	-7,10	Рава-Руська	21,53	19,71	Журавненська	14,10	28,64
Поморянська	54,97	-27,26	Ралівська	21,10	24,56	Сокальська	14,06	23,42
Моршинська	52,42	-13,64	Розвадівська	20,89	39,67	Новороздільська	14,00	18,11

Давидівська	45,94	0,05	Зимноводівська	20,82	39,56	Добромилівська	13,96	11,85
Боринська	44,48	3,56	Рудківська	20,65	15,62	Судово-вишнянська	13,05	30,73
Добровірівська	37,96	-2,81	Белзька	20,59	18,66	Жидачівська	12,81	17,40
Східницька	36,90	14,25	Шегинівська	20,53	14,01	Добросинсько-Магерівська	12,08	28,23
Самбірська	35,80	-24,47	Щирецька	20,44	27,69	Грабовецько-Дулібівська	10,99	21,06
Дрогобицька	35,29	-9,87	Сокільницька	19,98	28,39	Буська	10,96	18,26
Мостиська	31,48	1,36	Глинянська	19,73	21,91	Бориславська	10,75	22,65
Пустомитівська	30,79	-3,27	Козівська	19,73	11,23	Ходорівська	10,07	21,14
Хирівська	25,70	-1,07	Старо-самбірська	19,51	-9,26	Меденицька	5,73	12,07
Львівська	25,68	10,92	Стрілківська	19,38	7,57	Перемиш-лянська	4,57	8,87
Камянка-Бузька	24,85	1,33	Стрийська	19,32	14,56	Турківська	-2,85	2,07
Червоно-градська	24,65	-6,84	Новокалінінська	19,26	-39,45	Заболотцівська	-3,60	42,35
Золочівська	24,62	-2,36	Бібрська	19,16	17,21	Велико-любінська	-6,25	51,37
Підберіздівська	24,42	12,98	Трускавецька	19,06	20,07			
Тростянецька	22,94	9,88	Городоцька	17,97	24,24			

Так, протягом досліджуваних років у 21 громаді області частка місцевих податків та зборів зросла на показник понад 10%, у 39 ТГ зростання відбулось у межах до 10%, й лише у 13 ТГ зафіксовано падіння їх частки у дохідній частині бюджету (таблиця 2).

Таблиця 2

Частка місцевих податків та зборів у доходах загального фонду бюджетів територіальних громад Львівської області

Територіальна громада	Показник		Територіальна громада	Показник		Територіальна громада	Показник	
	2024 р.	Зміна до 2023 р., у %		2024 р.	Зміна до 2023 р., у %		2024 р.	Зміна до 2023 р., у %
Східницька	52,93	5,61	Добровірівська	37,20	13,55	Мурованська	30,21	-9,91
Тростянецька	51,66	8,90	Бібрська	37,02	4,98	Куликівська	29,86	4,01
Поморянська	50,04	4,05	Давидівська	36,99	5,87	Червоноградська	29,76	6,38
Стрілківська	49,92	7,12	Мостиська	36,87	6,59	Буська	29,69	5,11
Добросинсько-Магерівська	46,59	10,59	Дрогобицька	36,69	5,18	Золочівська	28,81	3,55
Красненська	44,88	4,91	Рава-Руська	36,60	7,34	Сокальська	28,64	5,19
Журавненська	43,22	-1,15	Гніздичівська	36,59	-6,13	Новороздільська	27,42	1,41
Комарнівська	43,01	5,40	Глинянська	35,47	-0,19	Підкамінська	27,19	-2,84
Судовиш-нянська	43,01	2,85	Жидачівська	35,29	1,85	Радехівська	26,79	0,16
Щирецька	42,69	0,81	Лопатинська	34,96	4,61	Івано-Франківська	26,69	4,50
Ралівська	42,40	-1,64	Перемиш-лянська	34,73	10,43	Бродівська	26,49	6,47
Зимноводівська	41,66	4,55	Львівська	33,35	2,31	Сокільницька	26,28	3,58
Новокалінінська	40,93	19,21	Жовта-нецька	33,09	8,66	Новояворівська	25,69	2,71
Хирівська	40,34	1,49	Белзька	32,59	11,91	Старосамбірська	25,68	6,67
Солонківська	39,68	9,41	Жовківська	32,16	6,84	Самбірська	25,52	-4,46
Трускавецька	39,53	-3,84	Миколаївська	31,78	0,17	Яворівська	25,33	10,54

Біковицька	39,49	4,87	Турківська	31,71	17,98	Оброшинська	24,23	2,46
Добромилська	38,94	3,76	Грабовецько-Дулібівська	31,58	7,13	Заболотцівська	22,88	2,95
Пустомитівська	38,80	7,37	Камянка-Бузька	31,34	4,46	Меденицька	22,57	3,24
Рудківська	38,46	5,28	Моршинська	31,13	-8,97	Шегинівська	21,42	3,60
Новояричівська	38,30	-1,16	Стрийська	30,93	6,76	Боринська	17,90	-0,59
Підберізцівська	37,76	-9,59	Городоцька	30,48	3,24	Сколівська	17,72	-2,23
Козівська	37,70	0,76	Розвадівська	30,46	1,35	Славська	7,82	0,15
Ходорівська	37,33	-7,87	Велико-мостівська	30,40	11,46			
Бориславська	37,30	-1,50	Великолюбінська	30,25	6,50			

У грошовому обсязі зростання обсягу місцевих платежів та зборів відбулось в усіх громадах області. Середній показник зростання становив 79,66% або 26,55% щорічно. Характерно, що ця динаміка не знизилась із початком бойових дій. Зокрема, протягом 2022 року показник становив 17,96%, 2023 року - 22,74%, 2024 року - 24,09%.

Таблиця 3

Динаміка надходжень коштів від місцевих податків та зборів до загального фонду бюджету територіальних громад Львівської області

Територіальна громада	Відхилення, у відсотках 2024/2021	Територіальна громада	Відхилення, у відсотках 2024/2021	Територіальна громада	Відхилення, у відсотках 2024/2021
Добровірівська	у 2,68 р.б.	Славська	89,73%	Золочівська	66,20%
Бельська	у 2,64 р.б.	Боринська	89,49%	Поморянська	66,15%
Давидівська	у 2,28 р.б.	Рудківська	89,37%	Миколаївська	66,07%
Оброшинська	у 2,25 р.б.	Городоцька	88,97%	Гніздичівська	62,78%
Сколівська	у 2,23 р.б.	Бібрська	87,29%	Журавненська	60,63%
Турківська	у 2,22 р.б.	Біковицька	84,05%	Новороздільська	59,37%
Східницька	у 2,22 р.б.	Щирецька	83,38%	Добромилська	58,38%
Зимноводівська	у 2,21 р.б.	Івано-Франківська	81,06%	Козівська	58,31%
Великомостівська	у 2,21 р.б.	Львівська	80,38%	Новокалінівська	58,05%
Рава-Руська	у 2,14 р.б.	Дрогобицька	79,02%	Жидачівська	55,62%
Куликівська	у 2,10 р.б.	Комарнівська	77,68%	Хирівська	55,54%
Жовківська	у 2,09 р.б.	Червоноградська	77,04%	Заболотцівська	51,67%
Сокільницька	у 2,08 р.б.	Кам'янка-Бузька	76,88%	Трускавецька	51,16%
Розвадівська	у 2,07 р.б.	Судовишнянська	76,56%	Меденицька	45,87%
Добросинсько-Магерівська	у 2,06 р.б.	Лопатинська	76,19%	Бориславська	43,27%
Солонківська	у 2,04 р.б.	Новояричівська	74,25%	Підкамінська	38,93%
Жовтанецька	у 2,04 р.б.	Буська	74,17%	Моршинська	37,32%
Стрийська	у 2,03 р.б.	Стріківська	74,12%	Мурованська	37,17%
Яворівська	у 2,03 р.б.	Радехівська	71,11%	Підберізцівська	34,11%
Мостиська	у 2,01 р.б.	Ралівська	70,54%	Ходорівська	20,20%
Красненська	93,74%	Старосамбірська	70,43%	Самбірська	10,33%
Тростянецька	93,67%	Бродівська	70,23%		
Шегинівська	93,35%	Перемишлянська	69,76%		
Сокальська	93,13%	Глинянська	69,10%		
Пустомитівська	92,97%	Великолюбінська	68,72%		
Грабовецько-Дулібівська	90,72%	Новояворівська	66,96%		

Так, в усіх 73 громадах області обсяг місцевих податків та зборів зріс протягом досліджуваного періоду. При цьому, у 20 ТГ щодо цього показника зафіксовано двократне зростання.

Аналіз регіональної структури територіальних громад Львівщини демонструє найвищий показник надходжень місцевих податків і зборів в розрахунку на 1 мешканця у наступних категорій громад:

1. Львівська ТГ та суміжні з нею сільські громади (Сокільницька, Солонківська, Мурованська, Підберізцівська, Зимноводівська, Пустомитівська, Давидівська та Оброшинська);

2. Громади, на території котрих знаходяться туристично-рекреаційні центри (Трускавецька, Східницька, Моршинська);

3. Територіальні громади, утворені на базі діючих чи колишніх районних центрів (Стрийська, Кам'янка-Бузька, Жидачівська) (таблиця 4).

Таблиця 4

Середня сума надходжень місцевих податків і зборів в розрахунку на 1 мешканця територіальних громад Львівської області у 2024 році, грн.

Територіальна громада	Показник	Територіальна громада	Показник	Територіальна громада	Показник
Сокільницька	8044,105	Славська	2613,678	Новокалінівська	1984,947
Солонківська	6469,744	Розвадівська	2610,507	Новояворівська	1973,586
Львівська	6349,788	Щирецька	2583,672	Мостиська	1897,306
Мурованська	5677,422	Миколаївська	2540,523	Поморянська	1868,38
Підберіздівська	5673,089	Рава-Руська	2507,036	Ралівська	1752,743
Зимноводівська	5481,163	Куликівська	2415,819	Яворівська	1690,047
Пустомитівська	5382,954	Жовківська	2337,547	Лопатинська	1687,039
Давидівська	4908,214	Червоноградська	2327,285	Козівська	1677,708
Тростянецька	4891,774	Глинянська	2318,293	Заболотцівська	1623,224
Трускавецька	3734,545	Комарнівська	2308,355	Великомостівська	1611,017
Східницька	3490,545	Шегинівська	2288,211	Добросиньсько-Магерівська	1604,901
Стрийська	3463,186	Бібрська	2243,823	Рудківська	1552,443
Оброшинська	3238,096	Сколівська	2239,03	Новороздільська	1427,159
Кам'янка-Бузька	3225,075	Дрогобицька	2221,083	Журавненська	1415,925
Новояричівська	3197,365	Белзька	2218,783	Старосамбірська	1404,985
Жидачівська	3085,338	Бродівська	2150,71	Турківська	1328,17
Добровірська	3055,102	Судовишнянська	2142,344	Хирівська	1221,705
Гніздичівська	2999,153	Грабовецько-Дулібівська	2130,975	Бісковицька	1172,99
Моршинська	2944,086	Перемишлянська	2112,92	Добромільська	1144,297
Івано-Франківська	2901,592	Золочівська	2075,898	Меденицька	1051,135
Бориславська	2892,684	Великолюбінська	2062,212	Стрілківська	1011,148
Жовтанецька	2876,152	Самбірська	2060,824	Підкамінська	964,5414
Городоцька	2808,919	Сокальська	2021,332	Боринська	587,5225
Радехівська	2684,045	Буська	2013,519		
Красненська	2634,315	Ходорівська	2008,56		

З метою оцінювання впливу чисельності населення громади на її здатність акумулювати фінансові ресурси нами проведено оцінювання частки місцевих податків та зборів у розрізі груп громад за населенням. З цією метою нами здійснено розподіл загальної чисельності громад на 4 групи:

1. До 15 тисяч осіб (увійшло 30 ТГ);
2. Чисельністю 15-30 тисяч осіб (увійшло 24 ТГ);
3. Чисельністю 30-50 тисяч осіб (увійшло 12 ТГ);
4. Чисельністю понад 50 тисяч осіб (увійшло 7 ТГ).

Характерною особливістю громад третьої групи є наявність у ній виключно міських територіальних громад.

Громади четвертої групи зосереджені навколо найбільших міст області.

Результати аналізу продемонстрували, що найкращими показниками обсягу надходжень характеризуються групи найменш та найбільш чисельних громад області (показники, відповідно - 2170,08 та 3986,21 тис. грн. на 1 особу). Результати другої та третьої груп становлять, відповідно, 1849,01 та 1882,91 грн. на особу.

При цьому, незважаючи практично на тотожне значення частки місцевих бюджетів у 2022 році (23,06-24,90%) досліджувані групи громад певним чином диференціюються за динамікою їх зростання. У першій групі цей показник становив 5,64%, другій - 9,44%, третій - 7,98%, четвертій - 8,37% (таблиця 4).

Таблиця 5

Аналіз обсягу та частки надходжень місцевих податків і зборів у розрізі груп громад Львівської області

Група територіальних громад у залежності від чисельності населення	Середня частка надходжень місцевих податків і зборів у доходах загального фонду громади, у %			Обсяг надходжень місцевих податків і зборів у розрахунку на 1 мешканця, грн/особу		
	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
До 15 тис. осіб	24,34	24,39	29,98	1531,36	1749,28	2170,08
15-30 тис. осіб	24,90	26,75	34,33	1266,00	1438,11	1849,01
30-50 тис. осіб	23,06	26,22	31,04	1476,59	1512,59	1882,91
Понад 50 тис. осіб	24,42	27,05	32,79	2686,29	3286,06	3986,21

Підсумовуючи, можемо стверджувати що значної диференціації у обсязі та частці надходжень місцевих податків і зборів нами не виявлено, що свідчить про здатність громад області акумулювати фінансові ресурси незалежно від масштабів громад. Виняток становить група найбільших громад, високі показники котрої демонструються завдяки наявності у її складі Львівської ТГ.

Дискусія. Отримані результати дослідження підтверджують ключову роль місцевих податків і зборів у забезпеченні фінансової самостійності територіальних громад, що повністю корелює з висновками, викладеними у працях Я. Казюк [1] щодо визначальної ролі власних доходів у формуванні фінансової спроможності громад. Показники зростання місцевих податків у розрізі всіх 73 ТГ Львівської області навіть в умовах воєнного стану та загального зменшення фінансових надходжень до бюджетів державного рівня свідчать про сталість та перспективність цього джерела доходів.

На відміну від досліджень, у яких домінує увага до великих міських громад, наше дослідження виявило, що громади з невеликою чисельністю населення також можуть демонструвати високі результати щодо акумулювання податкових надходжень. Така динаміка частково пояснюється якісною організацією адміністрування податків на місцевому рівні, що може стати предметом подальших досліджень. Цей факт дещо суперечить усталеній думці про пряму залежність між чисельністю населення громади та обсягами фінансових ресурсів, що заслуговує на подальшу наукову увагу.

Значну частину доходів у 2022–2023 роках становили надходження від "військового ПДФО", а його перенаправлення до державного бюджету у 2024 році призвело до різкого зниження доходів у ряді громад. Це демонструє вразливість місцевих бюджетів до змін фіскальної політики на центральному рівні та засвідчує важливість розвитку більш стабільних, прогнозованих джерел надходжень. Такий результат співзвучний із позицією Т. Станкус та Ю. Крот [4], які наголошують на необхідності виявлення резервів сталого зростання податкового потенціалу громад.

Цікавим є спостереження щодо високих податкових надходжень у громадах, розташованих поблизу Львова, а також у ТГ із туристично-рекреаційним потенціалом. Це підтверджує позитивний вплив географічного розміщення та структури місцевої економіки на здатність громад генерувати податкові надходження. Такий висновок узгоджується з дослідженням Р. Волощука [2], у якому було виокремлено регіональні відмінності у податковому потенціалі громад.

Незважаючи на загальнопозитивну динаміку, певні громади продемонстрували зниження темпів зростання або навіть скорочення доходів, що потребує глибшого аналізу причин такої ситуації. Можливими поясненнями можуть бути недосконалість адміністрування податків, економічна стагнація в окремих громадах або ж демографічні чинники.

Подальші дослідження доцільно зосередити на вивченні якісних аспектів адміністрування місцевих податків, зокрема впливу електронного документообігу, професійної підготовки працівників фінансових відділів, цифровізації податкового процесу, а також участі громади у процесі планування місцевих бюджетів. Крім того, перспективним виглядає міжрегіональний порівняльний аналіз із залученням громад інших областей України, що дозволить з'ясувати, наскільки отримані у Львівській області тенденції є типовими.

Висновки. В умовах високих показників дефіциту державного бюджету, реалізація територіальними громадами власних функцій є неможливою без акумуляції власних фінансових ресурсів, основою котрих є місцеві податки та збори. У процесі проведеного дослідження виявлено низку позитивних тенденцій, що проявляються як у зростанні показників доходів територіальних громад області загалом, так і місцевих податків та зборів - у тому числі.

Зафіксовано зростання частки місцевих доходів в усіх групах громад, що демонструє їх здатність акумулювати фінансові ресурси незалежно від розміру громади. Найвищими показники продемонстровано громадою обласного центру, суміжними з нею невеликими сільські громади а також громадами, на території котрих знаходяться туристично-рекреаційні центри.

Джерела та література

1. Казюк Я. М., Венцель В. Т. Фінансова спроможність територіальних громад як основний елемент у забезпеченні реалізації повноважень органів місцевого самоврядування. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2024. № 1. С. 357-364. URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/609
2. Волощук Р.С. Місцеві податки і збори та їхня роль у формуванні податкових надходжень місцевих бюджетів в Україні: регіональний аспект. *Економіка і суспільство*. 2018. №. 19. С. 966-975. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/145.pdf
3. Майданник О., Журавель Я. Місцеві податки та збори в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз. *Вісник АПСВТ*. 2020. № 1-2. С. 64-70.
4. Станкус Т. Місцеві податки і збори. Х.: Фактор. 2017. 80 с.
5. Конституція України. Витяг. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст. 143. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Бюджетний кодекс України. Ст. 64. Склад доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2010. № 50-51. 572 с. URL: <https://urist.com.ua/bku/st-64>
8. Податковий кодекс України/ Стаття 10. Місцеві податки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>
9. Казюк Я. Адміністрування місцевих податків і зборів: бачення ОМС. Результати соціологічного дослідження. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/18892>
10. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3428-20#Text>

References

1. Kaziuk Ya., Ventsel V. (2024). Finansova spromozhnist terytorialnykh hromad yak osnovnyi element u zabezpechenni realizatsii povnovazhen orhaniv mistsevoho samovriaduvannia [Financial capacity of territorial communities as a key element in ensuring the implementation of the powers of local government bodies]. *Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*, no 1. pp. 357-364. Available at: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/609 (accessed February, 21 2025). [in Ukrainian].
2. Voloshchuk R. (2018). Mistsevi podatky i zbory ta yikhnia rol u formuvanni podatkovykh nadkhodzen mistsevykh biudzhativ v Ukraini: rehionalnyi aspekt. [Local taxes and fees and their role in the formation of tax revenues of local budgets in Ukraine: regional aspect]. *Ekonomika i suspilstvo*, no 19. pp. 966-975. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/journals/19ukr/145.pdf> (accessed February, 23 2025). [in Ukrainian].
3. Maidannyk O., Zhuravel Ya. (2020). Mistsevi podatky ta zbory v Ukraini ta zarubizhnykh krainakh: porivnialno-pravovy analiz. [Local taxes and fees in Ukraine and foreign countries: comparative legal analysis.]. *Visnyk APSVT*, no 19. pp. 64-70. (accessed February, 24 2025). [in Ukrainian].

4. Stankus T. (2017). Mistsevi podatky i zbory. [Local taxes and fees in Ukraine and foreign countries: comparative legal analysis]. *Kharkiv*. 80 p.
5. Konstytutsiia Ukrainy. Vytiah. (1996). [Constitution of Ukraine excerpt]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. n.30. st. 143. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed February, 25 2025). [in Ukrainian].
6. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97-VR. [On local self-government in Ukraine: Law of Ukraine No. 280/97-VR dated May 21, 1997]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed February, 26 2025). [in Ukrainian].
7. Biudzhetni kodeks Ukrainy. (2010). St. 64. Sklad dokhodiv zahalnoho fondu biudzhektiv silskykh, selyshchnykh, miskykh terytorialnykh hromad. [Budget Code of Ukraine. Article 64. Composition of general fund revenues of budgets of rural, settlement, and urban territorial communities]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*. no 50-51. 572 p. Available at: <https://urst.com.ua/bku/st-64> (accessed February, 27 2025). [in Ukrainian].
8. Podatkovyi kodeks Ukrainy. (2010). Stattia 10. Mistsevi podatky. [Tax Code of Ukraine. Article 10. Local taxes]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (accessed February, 28 2025). [in Ukrainian].
9. Kaziuk Ya. (2024). Administruvannia mistsevykh podatkiv i zboriv: bachennia OMS. Rezultaty sotsiologichnoho doslidzhennia. [Administration of local taxes and fees: the vision of local governments. Results of a sociological study]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/18892> (accessed March, 1 2025). [in Ukrainian].
10. Pro vnesennia zmin do Biudzhetnoho kodeksu Ukrainy shchodo zabezpechennia pidtrymky oboronozdatnosti derzhavy ta rozvytku oboronno-promyslovoho kompleksu Ukrainy: Zakon Ukrainy. (2023). [For the introduction of amendments to the Budget Code of Ukraine, the aim was to ensure support for the state's defense capability and the development of the defense-industrial complex of Ukraine: the Law of Ukraine.]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3428-20#Text> (accessed March, 2 2025). [in Ukrainian].

Одержано статтю: 13.06.2025
Прийнято до друку: 25.06.2025